

Tatjana Jukić

Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

VIKTORIJANSKA BIOPOLITIKA, PSIHOANALIZA I SHERLOCK HOLMES: SKRLETNA STUDIJA

(*Književna smotra*, godište XLVI, broj 172 (2), 2014, str. 5-13)

Doyleov Sherlock Holmes bez ostatka se investira u prorađivanje zločina. Naravno, to podsjeća na fascinaciju ranije viktorijanske pripovjedne proze nadzorom, disciplinom, legitimacijom i zakonom. No takav, investiran bez ostatka u prorađivanje zločina, Holmes lišava viktorijansku književnost različitih mikronaracija koje su obično obasezale i obavijale zakon i legitimaciju, kao neku posebno vrijednu (javnu) tajnu, a onda i kao narativni kapital.

Istodobno, Holmesova *prorada* zločina uvijek je u stanovitoj mjeri redukcija na rad, jedva podrživa fascinacija radom kao takvim. Tako u „Pustolovini Vile Glicinija“ („The Adventure of Wisteria Lodge“) Holmes opisuje svoj um kao zahuktali stroj koji se trga ako nije povezan s poslom za koji je napravljen.¹ Rad stoga stalno prijeti da će se prometnuti u eksces i suvišak, fatalan po Holmesa i njegovu psihičku ekonomiju. Taj suvišak dakle bilježi se u registru kakav povezujemo s psihoanalizom. Zauzvrat, u toj viktorijanskoj protopsihoanalizi zakon i legitimacija (= posao za koji je um napravljen) očito imaju funkciju alibija za različite ekonomije sebstva, jer služe prije svega osiguranju subjektivnosti kao funkcionalne ekonomske kategorije, na mjestu gdje bi se subjektivnost mogla odmetnuti u patologiju. Drugim riječima, Holmes razotkriva ili ogoljuje možda fundacijski postupak viktorijanske pripovjedne proze: postupak pretvaranja zakona u (narativni, simbolički...) kapital, odnosno kapitalizaciju legitimacijskih procedura.

To je važno jer će zamisao o radu, obilježena psihoanalizom, naći kanal i u druge diskurse o viktorijanskoj kulturi, primjerice u filozofiju. Možda neočekivano, aludiram na *Sablasi Marxa (Spectres de Marx)* Jacquesa Derride, studiju u čijem je podnaslovu „rad žalovanja“. Tu sintagmu inače rabi Freud (1992: 174), a Derrida njome upozorava da rad kakav možemo povezati s Marxovom filozofijom valja situirati u zonu sablasnoga, spektralnoga, seanse, pribivanja s duhovima, u zonu izglavljenoga vremena karakterističnog za Hamletovu mahnitost.² S tim u vezi simptomatična su barem dva detalja. Prvo, Marxova slika rada, za filozofiju, neodoljiva je od viktorijanske političke ekonomije, to jest od kapitalizma kakav se profilirao upravo u viktorijanskom okviru.³ I stoga, kad Derrida situira

¹ Vidi Jukić 2012: 16.

² Indikativan je Derridin komentar, da on sâm radi na žalovanje kao što automobil vozi na benzin. Vidi Bennington 2010: 111, 118.

³ Tako *Žensku francuskog poručnika (The French Lieutenant's Woman, 1969)*, glasoviti roman Johna Fowlesa o kulturnoj povijesti viktorijanske Engleske, prožimaju referencije na Marxa i citati iz Marxovih tekstova.

rad filozofije u sablasno, uz prikladne citate iz Marxa, i rad i sablasno ostaju, među inim, indikacija viktorijanskoga imaginarija i viktorijanskih prikazivačkih praksi. Drugo, premda upamćen prije svega kao autor detektivskih pripovijesti, Doyle je napisao i nekoliko studija o spiritizmu, pa upravo Doyleovi tekstovi stimuliraju živ metonimijski promet između rada u podlozi viktorijanske ekonomije sebstva, i rada žalovanja što ga valja situirati u sablasno i izglašeno. Zato se u Doyleu otvara pozicija gdje se Derridino inzistiranje na radu spektralnoga, ili radu u spektralnome, može promatrati kao u kakvoj (viktorijanskoj) refrakciji; uz sugestiju da iz Doyleova Holmesa može početi kritičko čitanje Derridina Marxa.

Da je opisana konstelacija uistinu konstitutivna za Doylea, pokazuje činjenica da Doyle iz nje izvodi prvi narativ o Holmesu: da se Holmes formira za književnost na mjestu gdje se rad i sablasno međusobno uvjetuju i odlučuju. Riječ je o *Skrletoj studiji* (*A Study in Scarlet*) iz 1887. godine. Ja-pripovjedač, doktor Watson, opisuje dolazak u London nakon službovanja u Drugome anglo-afganskom ratu, te prvi susret sa Sherlockom Holmesom. U tim inauguracijskim okolnostima o Holmesu kaže sljedeće: „Njegovi rezultati toliko bi

----- [pagebreak 5 > 6] -----

zbunili neupućene – dok ne bi saznali kojim je procesima do njih stizao – da su ga s pravom mogli smatrati negromantom“ (2007: 22).⁴ Budući da je to pozicija koju nastoji dosegnuti i svaka sljedeća pripovijest o Holmesu, jer svaka može završiti u času kad Watson i ostali neupućeni saznaju kojim je procesima Holmes stigao do rezultata, stječe se dojam da se Doyleova detektivska naracija formira upravo oko pokušaja da se dokine fascinacija opsjenama i sablasnim. Neproradivi preostatak toga jest redukcija rada samoga na sebe, pa onda i rada naracije, te nepodrživa opsesija radom, sada ujedno kao simptom pripovijedanja čija logika svoju koherenciju sve teže nalazi u fantazmi o održivom sebstvu.⁵

Tako se u Holmesu otvara pristup za kritiku načina na koji Derrida kroz Marxa dekonstruira pitanje rada i političke ekonomije: možda primarno ondje gdje Derrida propušta uzeti u obzir kakvu točno ulogu u konstelacijama i fantazmama viktorijanskog kapitalizma zauzimaju zakon i legitimacijske procedure, a onda i zamisao o državi. Jer u Britaniji se zamisao o državi, zakonu i legitimacijskim procedurama kultivirala drugačije i u drugačijim pozicijama nego primjerice u Francuskoj, pa možda čak i kroz drugačiji tip racionalnosti, kako će to upravo u devetnaestome stoljeću primijetiti Michelet. Na to će podsjetiti i Gilles

Pripovjedač naprimjer ističe da u ožujku 1867. Marx upravo u Londonu piše *Kapital* (*Das Kapital*), kritiku političke ekonomije kapitalizma. Vidi Fowles 1999: 21.

⁴ Ta se kvalifikacija u različitim izvodima provlači kroz *Skrletnu studiju*. Jednom prilikom Holmes sam sebe uspoređuje s opsjenarom (Doyle 2007: 34). Pritom rabi riječ *conjuror*, koju inače privilegira Derrida kad govori o sablasnome, fantomskome i prizivanju duhova, ali i o obećanju kao govornome činu čije je vrijeme izglašeno, nalik na vrijeme spiritističke seanse. Da i Doyle računa sa sličnim semantičkim djelokrugom pokazuje se nešto kasnije, kad Jefferson Hope, jedna od središnjih figura *Skrletne studije*, rabi *conjure* kao glagol zaklinjanja: „Zaklinjem te svime što ti je drago da...“ (2007: 80).

⁵ Psihoanaliza, osobito u 1920-ima i poslije, računa s distinkcijom između „ja“ i sebstva. Da ta distinkcija nije nužno operativna, vidi Jukić 2011: 39.

Deleuze kad u tu specifičnost bude situirao posebnu prijemčivost za kapitalizam britanske kulturne i političke povijesti.⁶

Detektivska pripovijest i Bildungsroman

Na istome mjestu kroz Doylea se otvara i prolaz u kompleksne relacije viktorijanskih žanrova. Naime, detektivska pripovijest bila bi scena dekonstrukcije viktorijanskoga Bildungsromana, prihvatimo li tezu da se viktorijanski Bildungsroman formira oko tajne koja međutim ostaje zapriječena za narativnu proradu. Teza je to koju zagovara David A. Miller u analizi Dickensova *David Copperfielda* (1850), kao primjerna viktorijanskog Bildungsromana.

Prema Milleru, Dickensov ja-pripovjedač uhvaćen je u inverzne odnose autorstva i identifikacije (*David Copperfield* – *Charles Dickens*), da bi sebe naposljetku obrazovao kao romanopisca. Njegovo „ja“ stalno se formira i deformira pod uvjetima romana: Dickensov ja-pripovjedač, kaže Miller, „naviješta svoju subjektivnost kako bi je odmah potom zamijenio različitim oblicima čitanja Romana“, pa se pokazuje da je „autobiografija najuspješnija tek onda kad se *napušta u ime Romana*“ (2002: 87, istaknuo D. A. M.). Da bi se subjekt tako formirao, nastavlja Miller, on u romanu mora sačuvati neku tajnu, zatvoriti se u neku kutiju. „Posredstvom mehanizma nalik na freudovsko nijekanje“, kaže, „mi savršeno dobro znamo da je tajna poznata, ali svejedno moramo ustrajati, koliko god to neumjesno bilo, da je sačuvamo“ (Miller 2002: 92).⁷ Takvo stanje, zaključuje Miller, Dickensov David će poentirano opisati sljedećim riječima: „A koliko sam patio, to... nikako nisam u stanju opisati. Svoje sam misli čuvao za sebe i radio svoj posao“ (2002: 101).

Obratno, pripovijesti o Holmesu temelje se na dekonstrukciji fundacijske premise viktorijanskog Bildungsromana: i one ustrajavaju na tajni, toliko da tajna izrijeком poprima status misterije i sablasnoga, ali samo zato da bi se razotkrila. Što rezultira dekonstrukcijom sebstva i subjektivnosti kakvi se proizvode u Bildungsromanu: budući da se kod Doylea tajna ne čuva, nego se mora razotkriti, „ja“ svoje misli ne može sačuvati za sebe, premda pritom radi svoj posao – štoviše, „ja“ svoje misli ni ne može čuvati za sebe želi li raditi svoj posao, to jest posao detektivske pripovijesti. Rezultat toga jest „ja“ čudesno razvlašteno i osiromašeno, jer više ne posjeduje tajnu koja će ga održavati, tajnu koja je uvjet njegova održavanja, kako se to događa u Bildungsromanu. Naravno: budući da „ja“ detektivske pripovijesti i dalje radi svoj posao, ono trpi zapravo nepodrživu redukciju na rad kao takav, rad nepovezan i nepoveziv s imanjem (tajne), s posjedovanjem, s akumulacijom, s održivim (libidnim) investicijama, s operativnom (psihičkom) ekonomijom.⁸ Zauzvrat, detektivska pripovijest baca svjetlo na „ja“ u Bildungsromanu: jer upozorava da obrazovanje subjektivnosti u Bildungsromanu uspijeva uz uvjet da „ja“ nešto uštedi, posjeduje, zaposjedne,

⁶ Vidi Deleuze i Parnet 1996: 48. Uostalom, u eseju o filozofiji kriminalističkih romana Deleuze će Doyleova Holmesa opisati kao primjer „anglosaksonske teorije znakova“ i engleske škole filozofije, u tragu Hobbesa i indukcije, i u naglašenom odmaku od francuskog, kartezijanskog modela (2004: 81-82).

⁷ U knjizi o povijesti samo-prikazivanja u Britaniji između 1832. i 1920. Regenia Gagnier apostrofira da je *David Copperfield* Freudu bio omiljeni roman (1991: 221).

⁸ Odavde bi se mogla povući linija i prema Holmesovoj narkomaniji. Prema Žižeku, narkoman poput Holmesa jedini je 'istinski' subjekt potrošnje, jedini koji potpuno, do svoje smrti, troši sebe samoga u neobuzdanoj *jouissance* (2005: 19, 158). Simptomatično, Žižek viktorijansku narkomaniju opisuje kao jednu od „*napola skrivenih društvenih praksi*“ (2005: 158, istaknula T. J.). Drugim riječima, narkomanija bi za Holmesa značila napola imati tajnu, imati pola tajne, imati tajnu napola.

čak i ako je taj posjed otvorena tajna, fantazma, resurs proizašao iz sablasnoga. A odavde je doista svega korak do funkcionalne psihičke ekonomije kako je domišlja Freudova psihoanaliza: nikakvo čudo da je *David Copperfield* Freudu bio omiljeni roman.⁹

Slično vrijedi i za konstituciju pripovijedanja. U detektivskoj pripovijesti pojedinačna priča završava kad se rasvijetli slučaj – kad slučaj više nije slučaj, tajna više nije tajna, a priča ih može obasegnuti kao aspekt vlastite logike. Ipak, to obasezanje evidentno je nedostatno, jer pretpostavlja i anticipira dalje slučajeve, priče i razvlaštene tajne, koji će tek iznova testirati i preispitivati narativnu logiku i uopće zamisao o posjedu i obasezivosti. Moglo bi se stoga reći da detektivska pripovijest ne testira priču o logiku slučaja o kojemu pripovijeda, nego preispituje logiku same narativne koherencije. Zato je sama naracija u detektivskoj pripovijesti *plus d'un*, više od jednoga i ne više jedno, razvlaštena i osiromašena onako kako Derrida opisuje sebstvo u uvjetima seanse i žalovanja.¹⁰ Takva, detektivska pripovijest razotkriva fundacijski paradoks viktorijanskoga Bildungsromana: njegovu potrebu da preispituje koherenciju narativne logike, to jest samu logiku narativne koherencije, ali da to zadrži za sebe ili u sebi kao stanovitu tajnu.

Zbog istoga razloga, kroz Doylea se može kritički pristupiti i zahtjevu koji detektivska naracija postavlja pred filozofiju: aludiram na Deleuzeov komentar, da bi filozofska knjiga dijelom trebala biti detektivski roman, jer se u detektivskom romanu sami koncepti mijenjaju sa slučajevima – oni moraju posjedovati koherenciju međusobno, ali ta koherencija ne smije iz njih proizlaziti.¹¹ I doista, Holmes će svoj posao opisati kao scenu instrukcije i svojevrsnu pedagogiju, kojima je trajno izložen, no bez funkcionalne fantazme da bi ih mogao zaposjedovati kao profesionalnu tajnu. Pa tako, kad u „Pustolovini Crvenoga Kruga“ („The Adventure of the Red Circle“) objašnjava zašto je preuzeo slučaj koji mu neće donijeti ni novac, ni priznanje, Holmes kaže da slučajeve uzima radi edukacije kao što liječnici radi edukacije uzimaju slučajeve na kojima neće zaraditi. A edukaciji, napominje, „nema kraja, Watsone. To je niz lekcija“ (2007: 1138).

U onoj mjeri u kojoj ne mogu poslužiti kao uporište za egoistični mehanizam, ta instrukcija i pedagogija eminentno su politične, jer one i zločin i Holmesa pozicioniraju kao pitanje znanja i kolektiva, a onda i kao pitanje znanja o kolektivu.¹² Iz te se perspektive može razumjeti i specifičan položaj Holmesa prema viktorijanskoj policiji i zakonu. On je u kontaktu sa Scotland Yardom, ali je izvan njegove institucionalne strukture; on komunicira s policijskim detektivima (Lestrade, Gregson...) e da bi oni sebi pripisali zasluge za posao što ga je odradio Holmes. Gotovo bi se moglo reći da je Scotland Yard strukturna nužnost za naraciju o Holmesu, jer londonska policija mahom preuzima na sebe djelokrug discipline, kazne, krivnje, zakona ali i nagrade, pa Holmes ostaje dovoljno prazan za temeljna politička pitanja o znanju, sebstvu i kolektivu, koja se međutim ne daju regulirati kroz logiku institucija. Zato bi odnos Holmesa i Scotland Yarda odgovarao donekle odnosu na kakav

⁹ Indikativan je za to komentar Deleuzea i Guattarija, o strukturi tajne konstitutivne za samu psihoanalizu: psihoanaliza je, kažu Deleuze i Guattari, nesvjesnome dodijelila sve teži zadatak da samo bude bezgraničan oblik tajnosti, umjesto da bude naprosto kutija koja će sadržavati tajne. Usp. Deleuze i Guattari 1980: 354.

¹⁰ Vidi Derrida 1993: 18.

¹¹ Usp. Deleuze 2003: 3. U spomenutom eseju o filozofiji kriminalističkih romana Deleuze će primijetiti da u klasičnom detektivskom romanu policijska istraga slijedi model filozofskog istraživanja i obratno, da filozofiji nameće neobičan predmet razmatranja: zločin (2004: 81).

¹² Sintagmu „egoistični mehanizam“ preuzimam iz Foucaultovih predavanja o biopolitici (2008: 275).

računa politička teorija: odnosu između političkoga (*le politique*, relacijā i energije u biti političkoga) i politike (*la politique*, političkih institucija). Ipak, ostaje činjenica da je metonimijski kontakt neprekinut između Holmesa i Scotland Yarda, i to točno u poziciji gdje zamisao o čistom zakonu (o kartezijanskom *cogitu*, o metafori...) računa na fundamentalno prazno mjesto, u kojemu kapilarizam i metonimija nemaju što raditi.

Detektivska pripovijest i biopolitika

Ilustrativan je u tome smislu komentar Jacquesa Rancièrea, da je republika „dvosmislen pojam, izrađen u napetosti koju podrazumijeva volja da se u uspostavljene oblike političkog uključi eksces politike“ (2008: 78).¹³ Naravno, Holmesova Britanija nije republika već parlamentarna monarhija. Ipak, kao parlamentarna monarhija koja upravo u viktorijanskom periodu prolazi kroz kapilarne parlamentarne reforme kakve je francusko građanstvo bez ostatka izvršilo u događaju revolucije, Britanija ogoljuje konstitutivnu neuralgičnu točku biopolitike u modernitetu: tranziciju iz kraljevske prema populacijskoj suverenosti. Ta će se tranzicija događati nakon Francuske revolucije a tijekom devetnaestoga stoljeća; obilježiti će je duga borba, kaže Eric Santner, da se rekonstituirā „fiziologija“ političkog korpusa (2011: xi). Prema Santneru, u tome se procesu kraljevska figura, čija je sveta somatika utjelovljavala „vertikalnu“ vezu na locus transcendencije – na božansku autorizaciju – sada raspršuje „horizontalno“ među „narod“, ljude, populaciju, zbog čega su oni istodobno blagoslovljeni i prokleti *viškom imanencije* (2011: xxi, istaknuo E. S.). Stoga su novi nosioci suverenosti u stanovitom smislu opterećeni suviškom mesa što ga njihova tijela ne mogu posve obasegnuti; viškom kojim se stoga mora „upravljati“

----- [pagebreak 7 > 8] -----

na novi način (Santner 2011: xxi). A s tim je u vezi i nova intelektualna praksa, gotovo tip racionalnosti, za koju u devetnaestome stoljeću još nije jasno da li i kako povezuje „medicinske znanosti, pravo, svijet religijske misli i iskustva, oblast politike, ili neku novu vrstu znanosti ili modela znanja kakvi se tek trebaju formirati“ (Santner 2011: xii).

Zato nije nevažno što su slučajevi koje Holmes rješava premoćno ubojstva, s implikacijom da je ubojstvo jedini zločin posve adekvatan imaginariju detektivske pripovijesti. Ako to znači da je za zamisao o detektivskoj pripovijesti formativna biopolitička fantazma, fantazma o upravljanju životom i viškom imanencije, te da su ostali zločini i prijestupi tek neadekvatan supstitut ubojstva, to bi jednakom mjerom značilo da se upravo u detektivskoj pripovijesti kristalizira intelektualna praksa za domišljanje biopolitike u modernitetu.

U to se uklapa i zamisao o sablasnome. Naime, sablasno se naslanja na pokušaj da se rekonstituirā relacija života i smrti: da se relacija života i smrti premjesti iz binarne opozicije gdje jedno isključuje drugo, prema poziciji gdje komunikacija s mrtvima osigurava živima uputu, lekciju, političku pedagogiju. Slučaj je to u *Hamletu*, književnom tekstu koji Derrida uzima kao scenu instrukcije za čitanje Marxa. Nimalo slučajno, Derrida počinje analizu

¹³ Rancièrea će potom pojasniti da je republika „ideja o sustavu institucija, zakona i običaja koji suzbija demokratski eksces homogenizirajući državu i društvo“ (2008: 84).

Marxa s pretpostavkom da netko, ja ili ti, istupi i kaže da bi želio konačno *naučiti živjeti* (1993: 13). Što znači da Derridine sablasti, strukturno obilježene Marxom i viktorijanskom političkom ekonomijom, ustvari upozoravaju da se moderna politička pedagogija neizbježno dodiruje i prepleće s biopolitikom. Nadalje, to znači da se biopolitika u modernitetu možda neizbježno dodiruje i prepleće s fantazmatskim; da je biopolitika u modernitetu opterećena suviškom fantazmatskoga preko kojega *raison d'État* ne može posve presegnuti, jednako kao što je fantazmatsko zbog toga opterećeno viškom imanencije. To je ujedno pozicija kamo bih premjestila naglasak Santnerove studije o biopolitici. Jer, što ako zbog viška imanencije, koji sada opterećuje fantazme i fantazmatsko, a preko kojega *raison d'État* ne može posve presegnuti, sâm *raison d'État* postaje točno onakva otvorena, javna tajna kakvu će „ja“ čuvati i kakva će ga zauzvrat održavati, tajna kakva je uvjet njegova održavanja (onako kako se to događa u Bildungsromanu)? Drugim riječima, što ako *raison d'État*, razlog i racionalnost države, ne može jamčiti načelnu nepovredivost ljudskog života, čak ni uz konstitutivna ograničenja, nego samo fantazmu o održivoj subjektivnosti, sada kao fantazmu o dobroj psihičkoj ekonomiji? Zbog čega se pitanje biopolitike u modernitetu stalno iznova premješta iz oblasti države u događaj revolucije, i zbog čega bi relacija viktorijanskoga Bildungsromana i viktorijanske detektivske pripovijesti odgovarala zapravo relaciji moderne države i događaja revolucije.

Tako se o umorstvo, a onda i o Holmesa, testira ne naprosto tip racionalnosti u podlozi policijskih procedura, nego i sâm razlog policije ili razlog za policiju, razlog politike ili za politiku, nekakav njihov *raison*. (Uostalom, u *Skrletnoj studiji*, slučaju s kojim Holmes ulazi u književnost, detektivi Scotland Yarda pozivaju Holmesa u pomoć kad policija nije kadra doskočiti umorstvu kroz redovite kanale i standardne procedure.) Zauzvrat, Holmes i ubojstvo nalaze se u istome polju, što znači da je Holmes s ubojstvom u metonimijskoj vezi. I zaista, priča kod Doylea okuplja se oko te metonimije; logično, priča prestaje u času kad Holmes tu metonimiju razloži na niz diskretnih analitičkih jedinica – i tako izađe iz sfere sablasnoga.

To je čas višestruko kritičan za naraciju. Naime, u tome času pokazuje se da ja-pripovjedač, a onda ni naracija, ne mogu ono što može detektiv: a to je razložiti metonimijsku spregu sebe i umorstva na niz diskretnih analitičkih jedinica, i tako izaći iz sfere sablasnoga. To je za naraciju uistinu kritično, jer je ja-pripovjedač preko Holmesa i sâm metonimijski spregnut s umorstvom: Watson je Holmesov suputnik i sustanar, on je na njega metonimijski nalijepljen, on je figura kroz koju se Holmes, a s Holmesom i umorstvo, kapilarno šire pripovjednim prostorom, pa onda i kroz prostor pripovjedačeve subjektivnosti, kroz topografiju njegova sebstva. Stoga pojedinačni narativ može doduše završiti u času kad Holmes napusti sferu sablasnoga, ali samo da bi se pokazalo da ja-pripovjedač ostaje na nju navezan, te da sablasno ostaje uvjet rada naracije. Holmes je instrumentalan za tu krizu, jer on – razriješivši misterij i dokinuvši tajnu – osigurava da će ja-pripovjedač fatalno osiromašiti. Zahvaljujući Holmesu, ja-pripovjedač ostaje zarobljen u sablasnome ali bez tajne kojom bi trgovao i koja bi ga održavala (onako kako se to događa u Bildungsromanu). I upravo u toj poziciji viktorijanska detektivska pripovijest dolazi najbliže onome što će se u idućim desetljećima formirati kao psihoanaliza.¹⁴

¹⁴ Iz te pozicije valja razmotriti Deleuzeovu primjedbu, da kapitalističko društvo lakše prašta silovanje, ubojstvo ili otmicu nego što prašta nevaljao ček: nevaljao ček bio bi jedini teološki zločin toga društva, jedini njegov zločin protiv duha (2004: 84). Naime, ako je ubojstvo jedini zločin posve adekvatan imaginariju detektivske pripovijesti, njegov *konstitucijski* zločin zapravo je određena vrsta krađe, otuđenja, lišavanja: oduzimanje tajne kojom bi „ja“ trgovalo i koja bi ga održavala.

Detektivska pripovijest i psihoanaliza

Naravno, veze psihoanalize i Doyleove detektivske naracije odavno su opažene. Carlo Ginzburg navodi impresivan katalog dodira Freuda i Doylea, te predlaže dalekosežan nacrt za genealogiju tipa racionalnosti u njihovoj podlozi. Prema Ginzburgu, ta genealogija da se pratiti do specifične lukave inteligencije u grčkoj antici, tzv. *metis* (karakteristične inače za medicinu i trgovinu, premda ne i za platonističku

----- [pagebreak 8 > 9] -----

filozofiju), pa sve do Foucaultove mikrofizike moći. Na tome tragu i Ginzburg povezuje Holmesovu „znanstvenu metodu“ s metonimijom, a u odmaku od metafore, jednako kao što čini i s psihoanalizom (1980: 13).

Slavoj Žižek ističe da je Freud „redovito i pomno“ čitao Holmesove pustolovine, ne kao razbibriđu, nego zbog korespondencija Holmesovih procedura i procedura psihoanalize (1991: 50).¹⁵ Pa predlaže usporedbu Holmesove metode i Freudova tumačenja snova: scena zločina, kaže Žižek, korespondira sa scenom sna. Naime, scena zločina u pravilu je lažna slika koju ubojica slaže ne bi li uklonio tragove svoga čina (1991: 53). Stoga „veza između ubojičine mizanscene i 'realnih događaja' precizno odgovara vezi između sadržaja sna i njegove latentne misli“ (1991: 53-54). Zadatak detektiva, odnosno psihoanalitičara jest da otkrije detalje koji se ne uklapaju u površinsku sliku, i tako denaturalizira tu mizanscenu (1991: 53). Ipak, dodaje Žižek, „možda najveća draž klasične detektivske pripovijesti leži u fascinantnoj, zazornoj, snolikoj kakvoći priče koju klijent pripovijeda detektivu na samome početku“ (1991: 60). „Te scene izvor su tako snažne libidne sile“, kaže, „da sam gotovo u iskušenju postaviti hipotezu da je glavna funkcija detektivova 'racionalnog objašnjenja' ta *da razbije očaranost u kojoj nas one drže*, to jest da nas poštedi suočavanja s realnim naše žudnje koje se u tim scenama uprizoruje“ (1991: 60, istaknula T. J.).

Ne treba međutim zanemariti činjenicu da racionalno objašnjenje evidentno ne uspijeva dokinuti očaranost u kojoj umorstva drže ja-pripovjedača, budući da slučaj kod Doylea nije jedan, već smisao i koherenciju nalazi kao *plus d'un*, više od jednoga i ne više jedan. Kako bi rekao Jorge Luis Borges, Sherlock Holmes je san koji se ne da ubiti, dotući.¹⁶ Pa ja-pripovjedač zapravo ničega nije pošteden: on samo ne uspijeva ništa uštedjeti, jer je svaki put iznova siromašniji za tajnu kojom bi trgovao i održavao svoju subjektivnost.¹⁷

A upravo je takav osiromašeni ja-pripovjedač mjesto gdje se sklapa figura Sherlocka Holmesa (pa onda i za Freuda); *on* je pozicija u kojoj se pripovijesti o Holmesu okupljaju u narativni kolektiv, i gdje se odlučuju uvjeti njihove okupivosti, ubrojivosti, uračunljivosti.

¹⁵ Znanja Doyleova detektiva i znanja psihoanalitičara Žižek opisuje kao homologna (1991: 57).

¹⁶ Aludiram na stihove iz pjesme „Sherlock Holmes“ iz zbirke *Los Conjurados* (1985): „Lo soñó un irlandés, que no lo quiso nunca y que trató, nos dicen, de matarlo. Fue en vano“ (1996: 470).

¹⁷ Zato je dvojbena koliko je Žižek u pravu kad kaže da nas detektivska pripovijest, za razliku od psihoanalize, ne suočava „s cijenom koju moramo platiti za pristup svojoj žudnji“ (1991: 59). Također, zanimljivo je da informaciju o Freudovu predanom čitanju Doylea Žižek preuzima iz memoara Čovjeka-Vuka, jednoga od Freudovih najpoznatijih pacijenata. (Vidi Žižek 1991: 50; Gardiner 1973: 64.) Čovjek-Vuk u analizi s Freudom ostao je četiri i pol godine; Freud je analizu teškom mukom uspio zaključiti, no Čovjek-Vuk nastavio je s procesom, premda ne s Freudom. Vidi Gay 2006: 292. Deleuze i Guattari slučaj Čovjeka-Vuka uzimaju kao ogledni primjer za shizoanalizu (1980: 38-51).

Zato je od kritične vrijednosti način na koji Watson opisuje svoju konstituciju u *Skrletnoj studiji*, tekstu u kojemu sebe i Holmesa inaugurira za književnost. U *Skrletnoj studiji* naime Watson se predstavlja primarno kao liječnik i kao pacijent, čije je „ja“ nepovratno ugroženo i nagriženo. Nadalje, konstitucija toga „ja“, pokazat će se, precizno odgovara konstituciji umorstva o kojemu pripovijeda.

Za početak, Watson predstavlja sebe kao prepodražljivu i hiperaktivnu ovojnica ili opnu, naglašeno propusnu i perforiranu. Nakon što je 1876. stekao diplomu doktora medicine, kaže, poslan je kao vojni liječnik u Afganistan, za trajanja Drugoga anglo-afganskog rata. Ondje mu je neprijateljski metak „smrskao kost i okrznuo subklavijalnu arteriju“ (2007: 13). Kad se počeo oporavljati, „pokosila“ ga je „crijevna groznica, ta kletva naših indijskih posjeda“ (2007: 13), zbog čega mu je život mjesecima visio o niti. Potom ga je vojni medicinski odbor poslao natrag u Britaniju da se oporavlja, premda mu je zdravlje bilo „nepovratno uništeno“ (2007: 13); on je, kaže, „prirodno odgravitirao“ prema Londonu, „toj velikoj septičkoj jami kamo se bez otpora slijevaju svi dokoličari i besposličari Imperija“ (2007: 14).

Ulazna slika Doyleova ja-pripovjedača jest slika konzistentne, sistemske perforacije, slijevanja i razlijevanja. Njegove različite rane/ bolesti korespondiraju i pribrajaju se jedna drugoj u ekspandirajući, kapilarni kompleks: ako okrznuća subklavijalna arterija opisuje perforaciju ovojnice koja osigurava kontrolirano kolanje krvi tijelom, crijevna groznica generičko je ime za tifusne infekcije, bakterijsku bolest koja se širi hranom ili vodom zagađenom fekalijama oboljelih, a pritom bakterija probija kroz crijevnu stijenku. Tako Watson ulazi u pripovijedanje kao figura perforacije, probijenosti u svim smjerovima, perforiranih arterija, perforiranih crijeva. Njegovo tijelo naglašeno je humoralno. To je tijelo dereguliranih tokova, nalik na tijelo iz predsokratskog imaginarija, u kojemu humori, odnosno tjelesne tekućine, služe kao scena dekonstrukcije svakoga pokušaja da se tijelo domisli unutar binarne opreke na dušu i tijelo, a onda i unutar opreke prema tlu i klimi. Cijelo to tijelo svodi se na međugru površina, rubova i granica; ono je stoga nalik i na tijelo bez organa kakvo opisuju Deleuze i Guattari.¹⁸ Ono ne odgovara tijelu psihoanalize na onim mjestima gdje psihoanaliza privilegira tijelo koncentrirano na tjelesne otvore (preko kojih se tada odlučuju nagoni, ali i kultura). Za razliku od toga, predsokratsko tijelo zamišlja sebe s fokusom na protočnost po svim linijama: ovdje je membrana kao takva, a ne tjelesni otvor, mjesto gdje se odlučuju izvana i iznutra – i gdje se

----- [pagebreak 9 > 10] -----

izvana i iznutra stoga ne mogu odlučiti.¹⁹ London zamišljen kao septička jama, i tako sveden na tok tjelesnih tekućina, njegova je logična viktorijanska metonimija.

Zato metonimiji podliježu i simptomi koji opterećuju Watsonov narativni prezent: „Smetaju mi svađe jer sam živčano potresen, i ustajem se u svakakve bezbožne sate, i krajnje sam lijen“ (2007: 17). Spomenuti simptomi upućuju na traumu. S tim u vezi vrijedi zamijetiti da Freud, kad razmatra traumu u *S onu stranu načela ugone* (*Jenseits des Lustprinzips*), za prikaz njezina rada i etiologije rabi sliku prepodražljive žive opne, neizdiferenciranog

¹⁸ Naprimjer u *Tisuću platoa*, posebno 1980: 185-204.

¹⁹ O predsokratskom tijelu vidi Vernant 2007: 8-12; o Freudovu interesu za predsokratovce vidi Kofman 1991: 8-52.

mjehurićastog organizma izloženog višestrukim, neizdrživim probojima vanjskih podražaja.²⁰ Istina, kad kasnije bude pisao o traumi, Freud će odustati od slike mjehurića u korist probojâ koji dolaze iznutra, sada kao neizdrživi prodor fantazmi.²¹ No Watson kao ja-pripovjedač formira se upravo na mjestu gdje se izvana i iznutra ne mogu odlučiti u binarnoj opreci, i gdje stoga dekonstrukciji podliježe sama Freudova slika traume. Simptomatičan je za to i Sherlock Holmes. Watson upoznaje Holmesa i uvodi ga u naraciju u času spektakularnog otkrića: kad Holmes u kemijskom laboratoriju otkrije pouzdan forenzički test za tragove krvi. Taj test, kaže Holmes, jamči da se mrlje od stare krvi više neće moći zamijeniti za tragove od blata, hrđe ili voća (Doyle 2007: 17). Što zapravo znači da će, zahvaljujući Holmesu, krv izbijati posvud, po različitim narativnim okružnicama i perforacijama, posebno na mjestima gdje bi inače prošla nezamijećeno; no znači i to da će se za krvlju odsad tragati posvud – čime krv probija u fantazmatsko, a fantazmatsko se strelovito širi prolazima koji su mu prije bili zapriječeni. Stoga ne čudi što se na Holmesa lijepe atributi negromantije i sablasnoga, i što se oko njega stalno iznova okupljaju neizdrživo snažne fantazme koje napadaju ja-pripovjedača. Jer zahvaljujući Holmesu krv obećava da će metonimizirati pričom i fantazmom, i obratno, fantazma obećava prolijevanje krvi.²²

Pritom ne bi trebalo zanemariti činjenicu da se i Watson predstavlja kroz kolektiv: on pripada struji viktorijanskih dokoličara i besposličara koji se bez otpora slijevaju u London, pa je London njihova logična slika. Zahvaljujući njima, London je metonimija carstva, a ne njegovo metaforičko središte; zahvaljujući njima, sam viktorijanski imperij, čija je struktura inače naglašeno metaforična, počinje se ponašati kao metonimija. Kolonijalni ratovi inkubator su takvih kolektiva; pa je logično što neće proći dugo prije nego što kolonijalni ratovi dovedu do *svjetskoga* rata, dotad nepoznate ratne slike, čija je scena cio svijet, svijet bez ostatka, svijet-metonimija, svijet u kojemu je prekaran *sav* život.²³

Viktorijanska detektivska pripovijest i Amerika

Već zato je simptomatično da konstitucija Doyleova ja-pripovjedača odgovara konstituciji umorstva o kojemu pripovijeda. Ako je Watson nepovratno prošupljen i otvoren za protok čestica i intenzitetâ (onako kako bi Deleuze i Guattari opisali tijelo bez organa), takvo je i ubojstvo u *Skrletnoj studiji*: ono je scena slobodnoga protoka krvi, krv izbija posvud, po različitim narativnim okružnicama i perforacijama.

Za početak, od krvi je onaj posebno važan detalj u mizansceni ubojstva koji bi detektiva trebao navesti na pogrešan trag: detalj koji detektiv mora izolirati kao varku, i tako denaturalizirati scenu umorstva. Ovdje je to krvlju ispisana njemačka riječ *Rache*, osveta. I

²⁰ Vidi Freud 1967: 25-27.

²¹ Vidi Laplanche i Pontalis 1992: 478.

²² Otud i naslov pripovijesti: *Skrletna studija*. Holmes se u jednome času poziva na „žargon umjetnosti“ (po svemu sudeći na Horacijevu opasku o „krpi purpura“ iz *Poslanice Pizonima* [*Ars poetica*]), pa kaže: „Skrletna nit umorstva teče kroz bezbojno povjesno života, a naša je dužnost da je raspletemo i izoliramo, i izložimo svaki njezin palac“ (Doyle 2007: 37). Inzistirajući na raspletanju, izolaciji i izlaganju svakoga palca krvave niti, Holmes naoko teži prepriječiti ekspanziju krvi i zauzdati njezino metonimijsko ponašanje. Ipak, time osigurava tek to da će se za krvlju tragati posvud, da će krv postati povlašteno fantazmatsko odredište, i da će se fantazme zauzvrat razuzdati; pa je logično što ga Watson opisuje kao krvosljednika (Doyle 2007: 37). Zato je studija o skrletu – a *study in scarlet* – uvijek ujedno i skrletna studija; to objašnjava i moju odluku da tako prevedem naslov pripovijesti. (O Horacijevoj „krpi purpura“ kao mjestu gdje metafora proklizuje [u fantazmatsko?], usp. Laird 2007: 139.)

²³ Osim što je bio autor detektivskih pripovijesti i što je studiozno pisao o spiritizmu, Doyle je studiozno pisao i o teoriji i povijesti ratovanja.

doista, ispostavlja se da je ubojica njome htio ostaviti dojam da je riječ o političkom ubojstvu u nekome od revolucionarnih kolektiva karakterističnih za Evropu devetnaestoga stoljeća. Ipak, taj trag od krvi samo je uvjetno varka, jer se doista radi o osveti, i to o osveti čiji je karakter, pokazat će se, u bitnome politički, čak revolucionaran. Štoviše, pokazat će se da revolucionarni karakter ubojstva ima veze upravo s načinom na koji se upravlja krvlju, a onda i sa situacijom u kojoj se krvlju ne može upravljati.

Ubojica je Jefferson Hope, Amerikanac koji je u Londonu smaknuo dvojicu mormona iz Salt Lake Cityja, jer su mu oteli zaručnicu i zatočili je u poligamnom braku dok od žalosti nije umrla. I premda će Holmes ubojicu detektirati i prepustiti policiji, to je za Hopeov slučaj donekle sporedno i suvišno, jer on zna da neće doživjeti optužnicu i suđenje, budući da mu svaki čas prijete smrt od aneurizme aorte. To će se i dogoditi netom nakon što Watsonu, Holmesu i detektivima iz Scotland Yarda ispriповijeda povijest svoga zločina. Ono što ga ubija, drugim riječima, jest slobodan protok krvi i naracije kroz membrane u krizi:

----- [pagebreak 10 > 11] -----

jer aneurizma označava stanje u kojemu se stijenke krvnih sudova tanje dok ne prsnu. Štoviše, dok ubija prvu žrtvu, Hopeu se od uzbuđenja otvara masivno krvarenje iz nosa; *to* je krv koja će preplaviti scenu umorstva, pri čemu sâm ubijeni ostaje začudno neprošupljen. U Hopeu se tako nazire pozicija gdje se poništava opreka između ubojice i žrtve, pa čak i ona između ubojice i samoubojice, no sada s pretpostavkom da su takve opreke nužne da bi se održavalo funkcionalno „ja“ (pa onda i funkcionalno „ja“ kakvo zamišlja psihoanaliza).

Takav Hope korespondira s Watsonom. Ne samo što kod obojice nekontroliran protok krvi upućuje na „ja“ koje se ne može održavati, nego su kritične membrane i protoci spregnuti metonimijski: okrzuta subklavijalna arterija metonimična je u odnosu na aneurizmu aorte, jer se subklavijalna arterija hrani krvlju s vrha aorte.²⁴ Nadalje, prije nego što umre od nekontroliranog protoka krvi, Hope uspijeva ispriповijedati svoj slučaj, sada i sâm kao ja-priповijedač. I doista, ta je ispovijest toliko masivna da zauzima više od jedne trećine ukupnoga teksta *Skrljetne studije* i prijete njezinoj organizaciji: ona sama kao da je narativna aneurizma u tkivu Watsonova pripovijedanja. (Simptomatično, *Skrljetna studija* ne završava kad Holmes detektira ubojicu i razloži svoj postupak – to se događa netom nakon polovice pripovijesti – nego tek nakon što proprsnu li Hope proizvede ja-naraciju zbog koje okvirna pripovijest puca po šavovima. Pa tako pripovijedanje u *Skrljetnoj studiji* ne završava kad Holmes detektira ubojicu i razloži svoj postupak, nego u času kad se Watson i ubojica sklope u metonimiju. Interesantno: nasuprot Holmesu, čiji je um zahuktali stroj koji se trga ako nije povezan s poslom za koji je napravljen, Jefferson Hope doslovce će se potrgati dok radi posao za koji je napravljen.)

Najzad, Hopeova pripovijest jest pripovijest upravo o krvi. To je kritika krvi koja se vrednuje kao rodbinska ili plemenska kategorija, a u korist slobodnoga protoka krvi, koja je u bitnome humoralna i zaobilazi organe, organizacije i identitete ili kroz njih prolazi.

Hopeov narativ počinje detaljima životne priče njegove zaručnice, Lucy. Od sigurne smrti u pustinji spasila ju je mormonska karavana, još kao djevojčicu, zajedno s Johnom Ferrierom, njezinim posvojiteljem. Kao naknadu za svoj i djevojčičin život, Ferrier se

²⁴ Budući da je Doyle po obrazovanju bio liječnik (kao što je to i Watson), takva su znanja za njih konstitutivna.

priključio karavani i s mormonima otišao u Utah, pod obavezom da će život nastaviti u skladu s mormonskim kredom. Kad se Lucy poslije zaljubi u Jeffersona Hopea, koji nije mormon, i s Hopeom i poočimom pokuša napustiti koloniju, dvije mormonske obitelji ubit će Ferriera, oteti Lucy i zatočiti je u poligamnom braku. Lucy uskoro umire od melankolije, a Jefferson odluči smaknuti krivce. Na žalovanje i potragu potroši sav život, pa se i njegova biografija svodi na studiju melankolije; tako i melankolija ekspandira kapilarno i u potocima, onako kako u Jeffersonu i oko njega radi krv.²⁵ Krivci pred Jeffersonom bježe iz Amerike po cijeloj Evropi, godinama; on ih naposljetku sustiže u Londonu i ondje ih ubija. Simptomatično: ni u času nasilne smrti mormoni neće prolići ni kap krvi, premda će iz ubojice ona lijevati u potocima.

Hopeova pripovijest osovljena je oko pozicija nalik na one koje Claude Lévi-Strauss detektira u mitu o Edipu.²⁶ S jedne strane je mormonska kolonija koja vrednuje krv u rodbinskim i bračnim vezama, do isključenja, i stoga opsesivno kontrolira tokove krvi; u toj poziciji krv je bez ostatka spregnuta u konsangvinitet. Jednako isključivo i opsesivno mormonska kolonija kontrolira kretanje svojih članova; prostor njihova kretanja uzak je i ograničen, i naposljetku se teži izuzeti u nekakvo ne-mjesto čistoga kreda, čistoga zakona (čiste metafore?). S druge strane je Jefferson Hope, konstitutivno obilježen krvarenjima, ispucalim kapilarama, fatalnim aneurizmama. Njegovo ime očita je aluzija na Thomasa Jeffersona, jednoga od utemeljitelja Amerike kao specifičnoga političkog i filozofskog projekta. Taj projekt neodvojiv je od Američke revolucije, događaja koji, kaže Hannah Arendt, predstavlja nedosegnut nacrt za kasnije revolucije. Činjenicu da kasnije, evropske revolucije nisu dosegnule konceptualnu čistoću Američke Arendt objašnjava dijelom i time što evropski revolucionarni projekti nisu udovoljili jeffersonskom akcentu: oni nisu zapostavili zamisao o nacionalnoj državi u korist zamisli o novome kontinentu i novome čovjeku – jer Amerika kao novi kontinent pretpostavlja načelnu slobodu pokreta, slobodno kretanje, kretanje koje je neograničeno i nezapriječeno.²⁷ Gotovo bi se moglo reći da Arendt, kad govori o jeffersonskom akcentu, govori zapravo o metonimiji, sada kao o pretpostavci za događaj revolucije, ali i za politički i filozofski projekt Amerike.

Doyleov Jefferson konstitutivno udovoljava takvoj Americi. Za početak, on je figura slobodnoga kretanja: toliko slobodnoga da ga ne determinira on sam, čak ni transatlantske koordinate krivaca za kojima traga, nego prije stanovita preotvorenost životu oko sebe: on skreće, zastajkuje i sinkopira Amerikom ne bi li, dok traga, preživio, dok naposljetku ne postane jasno da za Jeffersona potraga koincidira s preživljavanjem i obratno, da preživljavanje koincidira s potragom. U prilog tome govori i detalj o etiologiji aneurizme: aorta mu je oslabjela, kaže, od napora, iscrpljenosti i studeni kad se probijao kroz planinski

----- [pagebreak 11 > 12] -----

masiv u pokušaju da izbavi Lucy (od konsangviniteta). Aneurizma dakle ne dolazi od njega niti iz njega proizlazi; ona je prije kritično mjesto gdje se dodiruju zamislivo izvana i iznutra

²⁵ U antičkoj humoralnoj patologiji, a i poslije, melankolija označava prevlast crne žuči kao jednoga od humora; također, melankolija označava patološku neravnotežu tjelesnih tekućina, i to više nego ostali humori. Nadalje, upravo melankolija opisuje stanovitu prepodražljivost sebstva, odnosno njegovu nemoć da uspostavi funkcionalnu granicu između izvana i iznutra.

²⁶ Usp. Lévi-Strauss 1989.

²⁷ Usp. Arendt 2006: 14-15.

njegove konstitucije, do točke kad se u Jeffersonu izvana i iznutra ne mogu pouzdano odlučiti. Tako u *Skrlatnoj studiji* zločin nalazi svoj *raison* – svoju racionalnost – upravo u preraspodjeli krvi iz konsangvinoga, familijalnoga, rodovskoga, očinskoga, metaforičnoga... u humoralno i metonimijsko. Drugim riječima, *Skrlatna studija* formira se u odmaku od edipskih struktura, a prema antiedipskom imaginariju.

Doyleov Jefferson odgovara stoga i načinu na koji će Ralph Waldo Emerson domisliti politički i filozofski projekt Amerike: on korespondira i s emersonovskom prirodom, koja je za „ja“ konstitutivno metonimijska (i metonimijski konstitutivna!), i s emersonskim sebstvom koje je, upravo zato, nedosegnuto ali doseživo.²⁸ Dolaskom u Evropu, Jefferson Evropu amerikanizira i metonimizira: ona kao da postaje Evropa u punome smislu te riječi, neodređena granicama nacionalnih država i kultura, tek nakon što je Jefferson preobrazi u metonimijsku geografiju potrage / preživljavanja.

Nekoliko je implikacija koje iz toga proizlaze. Jedna je svakako ta da je Amerika, kakva se konstituira u događaju revolucije, od strukturne vrijednosti za viktorijansku kulturu. Štoviše, *Skrlatna studija* sugerira da bi Amerika mogla biti presudna za dekonstrukciju britanskog kolonijalnog iskustva u devetnaestome stoljeću, onako kako je Jefferson Hope sa svojim različitim aneurizmama krajnja točka dekonstrukcije Doyleova ja-pripovjedača. Takva Amerika ujedno je i krajnja točka dekonstrukcije viktorijanske subjektivnosti koja se obrazuje u Bildungsromanu: fatalne Jeffersonove aneurizme naličje su različitih kutija i niša u kojima viktorijanska subjektivnost čuva javne tajne i tako održava „ja“. Kod Doylea, Amerika je metonimija na mjestu koje je viktorijanski Bildungsroman doznačio metafori; Amerika je melankolija na mjestu koje je viktorijanski Bildungsroman namijenio traumi, ujedno upozorenje da trauma možda nije ništa drugo nego (javna) tajna za održavanje subjektivnosti. Pri čemu trauma zamišljena tako da obaseže metaforu ali je sama obasegnuta pripovjedačevim „ja“ – a to je slučaj u viktorijanskome Bildungsromanu – opisuje zapravo uvjete pod kojima se zakon pretvara u (narativni, simbolički...) kapital.

CITIRANA LITERATURA:

Arendt, Hannah (2006). *On Revolution*. New York: Penguin.

Bennington, Geoffrey (2010). *Not Half No End. Militantly Melancholic Essays in Memory of Jacques Derrida*. Edinburgh: Edinburgh University Press.

Borges, Jorge Luis (1996). *Obras completas III*. Buenos Aires: Emecé.

Cavell, Stanley (1981). *Pursuits of Happiness. The Hollywood Comedy of Remarriage*. Cambridge (Mass.), London: Harvard University Press.

----- [pagebreak 12 > 13] -----

²⁸ O sebstvu kod Emersona koje je nedosegnuto ali doseživo, usp. Cavell 1981: 5, 1988: 12. U tome svjetlu smisao nalazi i prezime Doyleova Jeffersona: Hope (*nada*). Ono nije izričito plemensko ili rodovsko (konsangvino), nego je prije oznaka za imaginarij kritične budućnosti nesputane očinskim autoritetom, kakva je od konstitutivne vrijednosti za zamisao o Americi i revoluciji.

- Cavell, Stanley (1988). *Conditions Handsome and Unhandsome: The Constitution of Emersonian Perfectionism*. Chicago, London: The University of Chicago Press.
- Deleuze, Gilles (2003). *Différence et répétition*. Paris: Presses Universitaires de France.
- Deleuze, Gilles (2004). *Desert Islands and Other Texts 1953-1974* (ur. David Lapoujade, prev. Michael Taormina). Los Angeles i New York: Semiotext(e).
- Deleuze, Gilles i Claire Parnet (1996). *Dialogues*. Paris: Flammarion.
- Deleuze, Gilles i Félix Guattari (1980). *Mille plateaux. Capitalisme et schizophrénie*. Paris: Minuit.
- Derrida, Jacques (1993). *Spectres de Marx. L'État de la dette, le travail du deuil et la nouvelle Internationale*. Paris: Galilée.
- Doyle, Arthur Conan (2007). *The Complete Stories of Sherlock Holmes*. Ware: Wordsworth Editions.
- Foucault, Michel (2008). *The Birth of Biopolitics. Lectures at the Collège de France 1978-1979* (ur. Michel Senellart, prev. Graham Burchell). New York: Palgrave Macmillan.
- Fowles, John (1999). *Ženska francuskog poručnika (The French Lieutenant's Woman*, prev. Nada Šoljan). Zagreb: Školska knjiga.
- Freud, Sigmund (1967). *Gesammelte Werke*. 13. Frankfurt am Main: S. Fischer Verlag.
- Freud, Sigmund (1992). *Das Ich und das Es. Metapsychologische Schriften*. Frankfurt am Main: Fischer.
- Gagnier, Regenia (1991). *Subjectivities. A History of Self-Representation in Britain, 1832-1920*. New York i Oxford: Oxford University Press.
- Gardiner, Muriel, ur. (1973). *The Wolf-Man and Sigmund Freud*. Harmondsworth: Penguin.
- Gay, Peter (2006). *Freud. A Life for Our Time*. New York i London: Norton.
- Ginzburg, Carlo (1980). „Morelli, Freud and Sherlock Holmes: Clues and Scientific Method“. *History Workshop Journal*. 9. Spring 1980. 5-36.
- Jukić, Tatjana (2011). *Revolucija i melankolija. Granice pamćenja hrvatske književnosti*. Zagreb: Naklada Ljevak.
- Jukić, Tatjana (2012). „Holmes i slučaj“. *Vijenac*. 482-483. 16-17.
- Kofman, Sarah (1991). *Freud and Fiction (Quatre romans analytiques*, prev. Sarah Wykes). Polity, Blackwell: Cambridge, Oxford.
- Laird, Andrew (2007). „The *Ars Poetica*“. *The Cambridge Companion to Horace* (ur. Stephen Harrison). Cambridge i New York: Cambridge University Press. 132-143.
- Laplanche, Jean i Jean-Bertrand Pontalis (1992). *Rječnik psihoanalize (Vocabulaire de la psychanalyse*, prev. Radmila Zdjelar i Boris Buden). Zagreb: August Cesarec, Naprijed.

- Lévi-Strauss, Claude (1989). *Strukturalna antropologija* (prev. Anđelko Habazin). Zagreb: Stvarnost.
- Miller, David A. (2002). „Tajni subjekti, otvorene tajne“. *Politika i etika pripovijedanja* (ur. Vladimir Biti, prev. Maja Tančik). Zagreb: Hrvatska sveučilišna naklada. 81-101.
- Rancière, Jacques (2008). *Mržnja demokracije* (*La haine de la démocratie*, prev. Leonardo Kovačević). Zagreb: Naklada Ljevak.
- Santner, Eric L. (2011). *The Royal Remains. The People's Two Bodies and the Endgames of Sovereignty*. Chicago i London: The University of Chicago Press.
- Vernant, Jean-Pierre (2007). *L'individu, la mort, l'amour. Soi-même et l'autre en Grèce ancienne*. Paris: Gallimard.
- Žižek, Slavoj (1991). *Looking Awry. An Introduction to Jacques Lacan through Popular Culture*. Cambridge (Mass.) i London: The MIT Press.
- Žižek, Slavoj (2005). *O vjerovanju. Nemilosrdna ljubav* (*On Belief*, prev. Marina Miladinov). Zagreb: Algoritam.

SUMMARY:

VICTORIAN BIOPOLITICS, PSYCHOANALYSIS AND SHERLOCK HOLMES:

A STUDY IN SCARLET

Taking up Arthur Conan Doyle's *A Study in Scarlet* (1887), the first Sherlock Holmes narrative, I argue that the *raison* of the Victorian detective story depends on situating the subjectivity as it forms and explains itself in the Victorian Bildungsroman, against the logic of Victorian political economy. This happens not least where the Holmes narratives show that subjectivity sustains itself only insofar as it manages to subject law to various micronarratives of capitalization. While this is how the Holmes narratives anticipate what at that point was yet to form as psychoanalysis, they also adumbrate its (Deleuzian) critique; further, this is where a peculiar Victorian biopolitics can be discerned. Finally, I propose that America of *A Study of Scarlet* is critical to the above configuration, with the American Revolution as the event constituent of Victorian culture.